

مهارت‌های اجتماعی از طریق ارائه‌ی نقش‌هایی نظری: بازیکنی، سرگروهی، مریگری، انجام امور اجرایی، رهبری، مدیریت، عضویت در گروه و مانند آن‌ها بهبود و ارتقا می‌بخشد.

مطالب ارائه شده در این متن، به مربيان و معلمان مدارس ابتدایی کمک می‌کند که به نحو مؤثری واحد تربیت بدنی و آموزش ورزش را در اولین فرصت ممکن، در برنامه‌ی درسی دانش آموزان پذیرانند. چرا که یکی از مسائل مهم و اساسی در مدارس ابتدایی، به دست آوردن تجربیات متفاوت و متنوع توسط دانش آموزان از طریق حضور در انواع ورزش‌ها، بازی‌ها و فعالیت‌های جسمانی است که آن‌ها را برای ورود به دنیای زندگی واقعی آماده می‌سازد.

بنابراین ضروری است، طی مدتی که واحد تربیت بدنی و ورزش برای دانش آموزان ارائه می‌شود، معلمان و مربيان ورزش، وقت و انرژی زیادی را در راستای نیل به این اهداف

مقاله‌ی حاضر آموزش ورزش و تربیت بدنی در مدارس ابتدایی را مطرح می‌سازد و از دو قسمت تشکیل شده است. بخش اول مقدمه‌ای است از تانهیل و سیدن تاپ^۱ در مورد الگوهای رایج تربیت بدنی در مدارس و بخش دوم که توسط الکساندر، تاگاروت و لاکمن^۲ ارائه شده، به بررسی چگونگی به کار گیری الگوهای آموزش ورزش در مدارس استرالیا پرداخته و ویژگی‌های این الگورانقد و بررسی کرده است.

آموزش ورزش در پایه‌های تحصیلی دبستان و حتی بالاتر از این دوره می‌تواند به نحوی اثربخش به دانش آموزان کمک کند تا چگونگی مشارکت در مسابقات و رقابت‌های ورزشی را یاموزند. این فرآگیری آن‌ها را برای می‌دهد، تا در سایر برنامه‌ها و فعالیت‌های پیشرفتی ورزشی و غیرورزشی در جریان زندگی خود به نحوی مؤثر و کارآمد مشارکت داشته باشد. تربیت بدنی و ورزش در مدارس، هم چنین درک و بصیرت دانش آموزان را در ارتباط با

تربیت بدنی و آموزش ورزش در مدارس ابتدایی

جوایز و پاداش‌ها

- تأکید معلم و مریبی در بازی جوان مردانه در عین تلاش برای برنده شدن؛
- استفاده و به کارگیری روش‌های متنوع تشویق و پاداش توسط مؤلف.

تصمیم‌گیری درباره تیم‌های ورزشی

● اعضای تیم: چگونگی انتخاب اعضای هر تیم یا کلاس شرکت کننده در مسابقات ورزشی مدارس، اهمیت بالایی دارد. برای مثال، اگر مسابقات ورزشی با حضور سه تیم از مدرسه انجام بگیرد، زمانی که دو تیم از آن‌ها با هم مسابقه می‌دهند، اعضای تیم سوم می‌توانند ظایفی نظری ثبت امتیازات، امور اجرایی و داوری مسابقه‌ی این دو تیم را انجام دهند. حتی اگر مسابقه‌ای با

حضور دو تیم انجام بگیرد، هر کدام از اعضای این تیم‌ها که در جریان بازی نیست (مانند اعضای ذخیره) می‌تواند مسابقه را داوری کند.

عامل دیگری که باید به آن توجه کرد، اندازه یا تعداد نفرات تیم‌هاست (که باید متناسب با امکانات و تجهیزات موجود در مدرسه و زمان مورد نیاز برای اجرای مسابقات باشد. در عین حال امکان مشارکت فعال همه‌ی دانش‌آموزان را فراهم آورده). برای مثال، سه تیمی را که از ۹ یا ۱۰ بازیکن تشکیل شده‌اند، بهتر است به تیم‌های کوچک‌تری مثلاً ۴ بازیکن تقسیم شوند که این کار سبب مشارکت بهتر و فعال تر دانش‌آموزان در جریان مسابقه خواهد شد. برای مثال، زمانی که تعداد اعضای شرکت کننده در تمرین پرش خرک، پارالل (چوب‌موزننه) یا تمرينات زمینی محدود باشد، فرآگیران فرصت بیشتری برای اجرا و تصحیح استیهات خود خواهند داشت.

● سرگروه‌های تیم: استفاده از دانش‌آموزان به عنوان سرگروه یا مریبی سبب می‌شود که آن‌ها فرصت‌های لازم برای تجربه کردن رهبری را بدست بیاورند. معلمان باید فرصت‌های برابری به دانش‌آموزان بدهند و آن‌ها را براساس بازی جوان مردانه و نقش مهمی که در تیم ایفا می‌کنند، به عنوان سرگروه برگزینند.

در عین حال باید توجه داشت که نحوه انتخاب سرگروه براساس نوع ورزش و ویژگی‌های خود بازیکن (دانش‌آموز) متفاوت است. برای مثال در ورزش فوتبال، انتخاب سرگروه براساس میزان مهارت بازیکن صورت می‌گیرد و عموماً دانش‌آموزانی که در اجرای مهارت‌های فوتبال پیشرفت بیشتری داشته و ماهرتر باشند، به عنوان سرگروه انتخاب می‌شوند. و یا در ژیمناستیک سرگروهی به شخصی سپرده می‌شود که مستلزم است پذیر باشد و بتواند، در سرگروهی و اجرای مهارت‌های ورزشی نتایج موفقیت‌آمیزی به دست آورد.

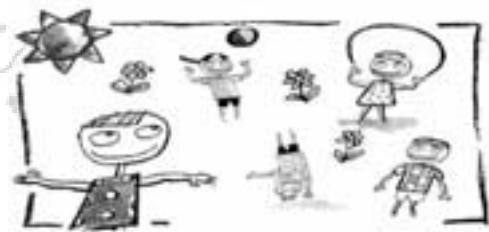
صرف کنند تامطمئن شوند، دانش‌آموزان تحت تعلیم آن‌ها، تجربیات قابل ملاحظه و سودمندی را در جریان بازی، ورزش و فعالیت‌های جسمانی ارائه شده به آن‌ها کسب کرده‌اند.

در این ارتباط سیدن تاپ پیشنهاد کرده است که معلمان ورزش، بازی‌هایی را برای آموزش دانش‌آموزان پیشنهاد کنند که دارای جنبه‌هایی از تعامل، رقابت سالم و مهیج (با تأکید بر اصول اخلاقی و بازی جوان مردانه) و نیز نیازمند اعمال تغییرات در زمین بازی مانند بخش کردن و آماده ساختن زمین و تغییر شکل آن باشند.

و این شیوه‌ای است که سال‌ها توسط معلمان ورزش در مدارس ابتدایی برای دانش‌آموزان اجرا شده است. برای مثال، دانش‌آموزان در فعالیت‌های ورزشی مانند: فوتبال، هاکی، ژیمناستیک، بسکتبال و یا ورزش‌های زمستانی و میدانی ویژه‌ی فصل بهار شرکت می‌کنند. و این در حالی است که طی سال‌ها آموزش ورزش در مدارس ابتدایی، ما شاهد روند تکاملی محدودی در ارتباط با برنامه‌ی آموزش ورزش در مدارس هستیم.

نخستین اقدام در ساماندهی وضعیت آموزش ورزش و تربیت بدنی در مدارس، این است که معلم ورزش باید در آغاز، فعالیت ورزشی مشهوری را که دانش‌آموزان با آن آشنایی دارند و نیز به راحتی قابل اجراست، برای ارائه در واحد تربیت بدنی و ورزش مدارس طراحی کند.

در ارتباط با برنامه‌ی ریزی واحد آموزش ورزش و تربیت بدنی و نیز اجرای مسابقات ورزشی در مدارس ابتدایی، موارد زیر از نظر آقای سیدن تاپ حائز اهمیت هستند و باید لحاظ شوند.

تصمیم‌گیری درباره تیم‌های ورزشی

تعداد تیم‌های مورد نیاز؛

چگونگی انتخاب و گزینش تیم‌ها؛

بررسی موارد مهم برای هدایت و رهبری تیم‌ها؛

چگونگی انتخاب سرگروه برای تیم‌ها؛

تعیین وظایف سرگروه تیم.

آموزش ورزش،
به دانش آموزان
می آموزد که
چگونه با
یکدیگر به
درستی مسابقه
دهند و رقابت
کنند، چگونه
پیروز شوند و یا
به چه علت
شکست
می خورند

مهم ترین وظایف سرگروه هر تیم عبارت اند از:
گزارش حضور بازیکنان تیم در تمرین و مسابقه و پوشیدن
لباس ورزشی مناسب توسط اعضاء، هدایت و سرپرستی
بازیکنان طی گرم و سرد کردن بدن، اطمینان از حضور
همه اعضاء در جریان تمرین و مسابقه، نحوه‌ی چیزی
تیم و کمک به تجهیز وسایل و امکانات در کلاس‌های
ورزش (جدول ۱).

● فرایند انتخاب: انتخاب اعضای تیم و سرگروه‌ها
معمولًا با مشکلات متفاوتی همراه است. برای این کار
بهتر است تیم انتخاب تشکیل شود تا گزینش اعضای تیم
و سرگروه‌ها با رعایت مساوات و در شرایط عادلانه
صورت بگیرد که این امر به افزایش احتمال انتخاب
مناسب و منصفانه‌ی اعضاء می‌انجامد و در عین حال
موافقیت تیم را نیز افزایش می‌دهد.

یکی از روش‌ها این است که معلمان ورزش خودشان
تیم‌ها و سرگروه‌ها را برگزینند و با این که اعضای تیم را
انتخاب کنند و از آن‌ها بخواهند که از بین خودشان، یک
نفر را براساس معیارهای مشخص به سرگروهی انتخاب
کنند و یا این که معلمان ابتدا سرگروه‌ها را برگزینند و به
آن‌ها اجازه دهند که اعضای تیم را انتخاب کنند.

در برخی موارد نیز معلم ورزش با هم فکری سرگروه
منتخب، در فصل تعطیلات به گزینش اعضای تیم
می‌پردازد. در این موارد معلم ورزش فهرست اعضای

جدول ۱. نمونه‌ای از برگه‌ی گزارش سرگروه‌ها از عملکرد تیم

امتیازات تیم‌ها

تیم عقب	تیم شاهین	تیم امید	تیم ایشان	توضیحات
۱۶	۱۶	۱۴		همه اعضای تیم از پوشش مناسبی برخوردار بودند.
۱۶	۱۵	۱۶		سرگروه‌ها حضور و غیاب را به درستی انجام دادند.
۱۶	۱۶	۱۵		همه اعضای تیم به درستی قبل از مسابقه خود را گرم کردند.
۱۶	۱۶	۱۵		امور تکمیلی.
۱۴	۱۲	۱۶		کارگروهی و همکاری تیمی.
۷۰	۶۷	۶۵		رعایت بازی جوان مردانه در بازی ۱ به ۱.
۷۶	۶۸	۷۲		رعایت بازی جوان مردانه در بازی ۲ در ۲.
۶۵	۶۸	۶۲		رعایت بازی جوان مردانه در بازی ۴ در ۴.
۲۰	۱۵	۱۹		ایجاد هماهنگی توسط سرگروه‌ها.
۳	۳	۳		به صفت کردن به موقع تیم.
۳۰۲	۲۸۵	۲۸۶		جمع امتیازات

جدول ۲. نمونه ای از بروگه های ثبت امتیاز فوتبالیست ها در بازی دو در مقابل دو

شماره تیم	تیم ها	تعداد پاس ها	اسمی تیم ها	گل ها	اعضای تیم ها	نتیجه نهایی				
۳	۱	۱۲	امید	۴	علی و مجید	۴				
۲	۲	۷	شاهین	۴	فرهاد و اکبر	۴				
۳	۳	۶	عقاب	۳	کامران و حسین	۳				
آیا بازیکنی کارت زرد یا قرمز گرفته است؟ اگر پاسخ مثبت است، به چه کسی و چرا؟										
بازی ۱. تیم ۱ بازی می کند و تیم ۳ نیز داوری بازی را انجام می دهد.										
تیم	تعداد پاس ها	گل ها	نتیجه نهایی	تیم	تعداد پاس ها	گل ها				
۱	۱۰	۳	۳	۲	۷	۲				
۲	۲	۲	۲	آیا بازیکنی کارت زرد یا قرمز گرفته است؟ اگر پاسخ مثبت است، به چه کسی و چرا؟						
بازی ۲. تیم ۲ بازی می کند و تیم ۱ نیز داوری بازی را انجام می دهد.										
تیم	تعداد پاس ها	گل ها	نتیجه نهایی	تیم	تعداد پاس ها	گل ها				
۲	۵	۲	۲	۳	۴	۳				
آیا بازیکنی کارت زرد یا قرمز گرفته است؟ اگر پاسخ مثبت است، به چه کسی و چرا؟										
بازی ۳. تیم ۳ بازی می کند و تیم ۲ نیز داوری بازی را انجام می دهد.										

اعضای تیم، عملکرد آنها و حفظ و نگهداری آن (برای مقایسه های بعدی) است. در این بین امکان دارد به دانش آموزان اجازه داده شود که خود حریف مسابقه‌ی خود را انتخاب کنند؛ همان طور که گراهام^۳ خاطرنشان ساخته است، کودکان تمایل دارند، با فردی رقابت کنند که دارای توانایی‌های هم سطح خود آنها هستند. شروع و پایان بازی یا مسابقه به وسیله‌ی وقت نگهدار یا سوت معلم اعلام می‌شود، ولی خود دانش آموزان نیز ممکن است در جریان برگزاری مسابقه، ثبت امتیازات و حتی داوری مسابقه مشارکت کنند. در این بین، شکل برگزاری مسابقات با توجه به روند تکاملی یادگیری مهارت‌های حرکتی دانش آموزان برای بازی مورد نظر قابل تغییر است. برای مثال ممکن است در برگزاری مسابقات فوتبال در کلاس‌های ابتدایی، شکل‌های متفاوتی مانند بازی یک در مقابل یک، دو در مقابل دو، سه در مقابل سه و یا چهار در مقابل چهار انجام پذیرد.

بازی دو در مقابل دو

با افزایش سطح بازی‌ها و گسترش مهارت‌ها، تعداد اعضا تیم‌ها نیز افزایش می‌یابد. بازی دو در مقابل دو، به معنی به دست آوردن آزادی عمل بیشتر توسط دانش آموزان است. در این بازی، زمین به چهار قسم تقسیم می‌شود که در هر قسمت دو نفر از هر تیم مستقر می‌شوند و یا یکدیگر رقابت می‌کنند. معیار امتیاز دادن

بازی یک در مقابل یک

در این حالت زمین بازی (فوتبال) به دو قسمت

هنر معلم این است که ضمن
شناسایی
توانایی
دانش آموزان،
آن‌ها را به طور
فعال درگیر
موضوعات
مرتبط با
ورزش، بازی،
فعالیت
جسمانی و
برگزاری
مسابقات سازد

شکل‌های توسعه یافته‌ی مسابقات ورزشی در مدارس ابتدایی

تیم‌های ورزشی مدارس ابتدایی می‌توانند بازی‌های خود را حتی طی ایام تعطیلات موقت مدرسه (مانند تعطیلات تابستانی) نیز انجام دهند و باید توجه داشت که زمان ممکن برای اجرای مسابقات ورزشی در مدارس ابتدایی، محدود به روزهای خاصی نیست. چرا که دانش آموزان در جریان بازی ورزش، توانایی خود مدیریتی^۴ را فرا می‌گیرند و قادر می‌شوند تا بازی‌های خود را در خارج از فضای مدرسه و یا خارج از روزهایی که درس ورزش دارند، انجام دهند. حتی در صورتی که آمادگی داشته باشند، می‌توانند با کلاس‌های دیگر به رقابت پردازنند یا بازی‌های سایر کلاس‌های داوری یا اجرا کنند.

هرچند که ممکن است در این بین برخی از معلمان علاقه‌ای به مسابقات بین دانش آموزی نداشته باشند، باید توجه داشت که مسابقه و رقابت در آموزش ورزش و تربیت بدنی مدارس، در صورتی که به شکل المپیکی اجرا شود، ایده‌آل است و آینده‌ی روشنی را برای پژوهش ورزشکاران مستعد و نخبه ترسیم می‌کند. علاوه بر این، در صورتی که همراه با توسعه‌ی اخلاق و بازی جوان مردانه باشد، افتخاری برای معلم و دانش آموزان در رویارویی با حریفان خواهد بود. چرا که به این ترتیب، روحیه‌ی ورزشکاری و جوان مردی بین دانش آموزان ورزشکار توسعه می‌یابد. بنابراین معلمان باید در این مسابقات بر مهم‌ترین عنصر بازی یعنی رعایت جوان مردی تأکید کنند و صرف‌آ برد و باخت تیم معطوف نشوند.

رعایت این شیوه - مسابقه و رقابت همراه با جوان مردی - سبب پیشرفت مناسبی در سطح مسابقات ورزشی می‌شود. معلمان ورزش هم چنین باید برنامه‌ریزی مناسبی بهمنظور استفاده از فضاهای کوچک مدرسه داشته باشند، به نحوی که حتی در همین فضاهای محدود محوطه‌ی مدرسه نیز امکان مشارکت همه‌ی دانش آموزان در بازی‌ها و فعالیت‌های جسمانی مقدور باشد. در چنین محیط‌هایی، اعضای تیم همدیگر را در نقش مربی یا تماشاگر، تشویق و حمایت می‌کنند و دانش آموزان با مشارکت در بازی‌ها به آموزش و یادگیری، همکاری و تعاون با یکدیگر در جهت پیشرفت در علوم و مهارت‌های حرکتی ترغیب می‌شوند. علاوه

نیز دست یابی بازیکنان به گل است.

بازی سه در مقابل سه

در این حالت هر تیم از سه بازیکن تشکیل می‌شود که شامل دو مهاجم و یک مدافع است و بازیکنان آزادی عمل بیشتری نسبت به دو حالت قبل دارند.

بازی چهار در مقابل چهار

شکل مسابقه‌ی کامل (فوتبال برای مدارس ابتدایی) به پیشنهاد سیدن تاپ زمانی است که هر تیم از دو مهاجم و دو مدافع تشکیل شده باشد و یا این که تیم دارای دو مهاجم، یک مدافع و یک دروازه‌بان باشد و یکی از بازیکنان نقش سرگروهی را ایفا کند. بازی موردنظر در نصف زمین فوتبال انجام می‌شود و هر دانش آموز بعد از پنج دقیقه بازی، جای خود را به بازیکن دیگری می‌دهد تا بدین ترتیب همه‌ی بازیکنان و دانش آموزان فرستاد بازی کردن را حداقل برای دو یا سه دوره‌ی پنج دقیقه‌ای داشته باشند.

شکل‌های گوناگون مسابقات ورزشی و نحوه‌ی پرگزاری آن‌ها

- چگونگی تغییر و تعدیل بازی‌های ورزشی (منتاسب با شرایط و امکانات موجود مدارس؟)
- امکانات و تجهیزات مورد نیاز؛
- تعیین نقش‌ها و وظایف شرکت کنندگان برای پیشرفت در برگزاری و اجرای بهینه‌ی مسابقات؛
- حفظ و نگهداری بافت و ماهیت اصلی ورزش مورد نظر (تغییرات باید در جا رچوب مشخص و منطقی اعمال شوند تا مفهوم بازی و ورزش از هم قابل تئکیک باشند و مسابقات ورزشی حالت بازی به خود نگیرند)؛
- فراهم آوردن نیازهای اطلاعاتی لازم برای دانش آموزان تا آن‌ها را قادر سازد که بازی وی ورزش مورد نظر را به درستی و توأم با موقفيت اجرا کنند؛
- مشخص کردن نقش‌ها و وظایف دانش آموزان در جریان بازی و ورزش برای اجرای موفق مهارت‌ها (تعیین پست‌های گوناگون برای بازیکنان، مانند تعیین نقش برای هر کدام از بازیکنان فوتبال).

بر این، در جریان تمرینات تیمی، نقش هایی مانند داوری، ثبت امتیاز و یا آمارگیری توسط دانش آموزان تجربه و تمرین می شود و دانش آموزان در می یابند که پیامد بازی ناجوان مردانه و خطرناک چیست و چگونه با خاطیان برخورد می شود.

برای مثال در فوتبال، داوران می توانند از کارت های زرد و قرمز برای تنبیه بازیکنان خطاکار استفاده کنند، یا در بسکتبال می توانند با اعلام خطا، فرصت گل زدن را به حریف بدنه و یا در هاکی داوران می توانند، بازیکنان را با جریمه‌ی پنالتی تنبیه کنند. لذا معلمان ورزش باید راهنمایی های لازم را برای

تریبیت بدنی و آموزش ورزش در هر سال، امتیازات تیم ها را که برآسas بردو باخت و رعایت بازی جوان مردانه و میزان مشارکت اعضا در تمرینات و میزان تعاون و همکاری اعضا با یکدیگر در سال گذشته بوده است، در نظر بگیرند و یادآوری کنند. این امتیازات علاوه بر یک برنامه‌ی کامل آموزش ورزش، به دانش آموزان می آموزد که چگونه با یکدیگر به درستی مسابقه دهنده و رقابت کنند، چگونه پیروز شوند و یا به چه علت شکست می خورند، چگونه ماهیت ورزش را درک کنند، چگونه برای مشارکت بیشتر آماده شوند و چگونه ورزش را در جریان زندگی خود وارد سازند و از تجربیات آن بهره مند شوند.

به این منظور لازم است که به همه‌ی دانش آموزان فرصت های برابری در یک محیط سالم و با کنترل عوامل محیطی برای مشارکت در فعالیت ورزشی و بازی داده شود. مشارکت فعال دانش آموزان در جریان اجرای این فعالیت ها، ضمن این که بار سنگین مسئولیت مربی و معلم ورزش را از شانه هایش بر می دارد، در کنار آن سبب می شود تا دانش آموزان تجربه های ارزنده ای را از این رهگذر کسب کنند؛ تجربه هایی که در جریان روند زندگی طبیعی و در آینده مفید خواهد بود. لذا هنر معلم این است که ضمن شناسایی توانایی دانش آموزان، آن ها را به طور فعال در گیر موضوعات مرتبط با ورزش، بازی، فعالیت جسمانی و برگزاری مسابقات سازد.

رعایت بازی جوان مردانه به نحو شایسته ای به دانش آموزان ارائه دهنده و بر بازی جوان مردانه تأکید کنند. داور نیز که یکی از دانش آموزان است، همه‌ی وظایف مربوط به خود را مانند نحوه اعلام خطای خارج شدن توب از محوطه‌ی بازی و غیره را به سایر دانش آموزان گوشزد می کند و در موقعی که قادر به پاسخ گویی به سوالات بازیکنان نباشد، از معلم خود می پرسد تا به درستی پاسخ گویی دانش آموز باشد.

● اهدای جایزه: جایزه و پاداش، عاملی محرك و انگیزشی قوی برای دانش آموزان ابتدایی است. در آموزش ورزش و تربیت بدنی، ارزش بازی جوان مردانه و رعایت عدالت و مساوات در شرایط بازی برای تیم ها مورد تأکید قرار می گیرد و افرادی که این اصول را رعایت می کنند، تشویق می شوند. برای این کار یکی از دانش آموزان هر تیم با نظر معلم یا سرگروه ها یا با رأی گیری از سایر دانش آموزان، به عنوان الگو و نمونه‌ی بازی جوان مردانه مشخص و از او تقدیر می شود. در این بین باید توجه داشت که نقش سرگروه تیم ها در ارتباط با مسئولیت پذیری و هدایت بازیکنان خود برای ارائه‌ی بازی جوان مردانه بسیار مهم است.

هم چنین لازم است، همه‌ی اعضای تیم به خاطر بازی جوان مردانه به روش های گوناگون مانند دست زدن تماشگران بعد از پایان بازی تشویق شوند و یا در مراسم ویژه‌ای به اعضای تیم جایزه داده شود. علاوه بر این مربیان باید در جریان آغاز ارائه‌ی هر واحد

- پی‌نویس.....
 1. Tannehill and Sidentop
 2. Alexander, Taggart, and Luckman
 3. Graham(1992)
 4. Self manage

- منبع.....
 Bill. (1998). Sport education in the elementary school. JOPERD, 69(5).